

Názov výstavy: Ladislav Záborský – Nebo ako závažná realita

Kurátorka: Jarmila Kováčová

Termín: 6.5.2021 – 30.6.2021

Miesto: Turčianska galéria v Martine, Daxnerova 665/2, 036 01 Martin, www.turiecgallery.sk

Otváracie hodiny: Ut – Pia od 10.00 do 17.00 hod, podľa platných protipandemických opatrení

Nebo je tak závažná realita, že sám Boh sa dal ukrižovať, aby nám ho otvoril!

Ladislav Záborský

Výstava venovaná storočnici narodenia akad. maliara Ladislava Záborského v Turčianskej galérii v Martine predstavuje v prevažnej miere autorovu maliarsku tvorbu v retrospektívnom zábere, ktorá vznikala od konca 30. rokov 20. storočia až do prvej dekády 21. storočia s ambíciou predstaviť návštevníkom výstavy rozmanitosť a členitosť tém a motívov, ku ktorým sa Ladislav Záborský vracal počas svojej sedemdesiatpäťročnej tvorivej cesty.

Ladislav Záborský sa narodil 22. januára 1921 v Tisovci. Študoval na gymnáziu v Banskej Bystrici, kde sa jeho výtvarný talent prejavil naplno aj vďaka podpore profesora kreslenia úspechom na celoslovenskej výstave stredoškolských študentov už v r. 1938.

Vysokoškolské štúdium absolvoval na oddelení maľby a kreslenia Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave v r. 1945. u prof. M. Benku, D. Millého a J. Mudrocha. Už počas štúdia uspel na medzinárodnej súťaži mladých umelcov vo Florencii (1942). Za svoje práce získal tretie miesto. V r. 1943 sa zúčastnil skupinovej výstavy najmladšej generácie slovenských výtvarných umelcov v Bratislave.

Spolu s inými z radov vysokoškolskej mládeže sa stretával v zoskupení Rodina, ktoré viedol chorvátsky jezuita T. Kolkovič pôsobiaci v r. 1943 - 44 na Slovensku. Počas 2. sv. vojny (1944) sa oženil so študentkou francúzštiny a latinčiny Gabrielou, rod. Bartošovou. Ešte počas vysokoškolských štúdií (1944) nastúpil do Neografie v Martina na miesto grafika. Pracovný pomer ukončil po absolvovaní VŠ v r. 1945 a od nového školského roku získal miesto profesora kreslenia a deskriptívnej geometrie na Gymnáziu v Martine. Prvú samostatnú výstavu mal v Košiciach (1946).

Pre silnú duchovnú tematizáciu svojej tvorby inklinoval Ladislav Záborský názorovo i ľudsky k umelcom, s ktorými ho spájali vzťahy ku kresťanským hodnotám./A. Trizuljak a V. Hložník/ O mnoho rokov neskôr (1973) sa všetci traja umelci podieľali na výzdobe interiéru kostola v Zelenči, kde Ladislav Záborský vytvoril jednu zo svojich Krížových ciest.)

Podobne ako iní členovia Rodiny i on bol označovaný za zradcu komunistickej spoločnosti.

V závere r. 1953 ho za svoje náboženské presvedčenie a aktivity zatkli a odsúdili na 7 rokov. Vo väzení prežil praktiky vypočúvania, zastrasovania a vyhrožok; z toho päť mesiacov prežil na samotke, kde vzniklo tridsať básní inšpirovaných osobnou duchovnou skúsenosťou. Nadlho sa stali nádejou Božej pomoci v súženiach spojených s pobytom vo väzení. R. 1957 bol podmienenčne prepustený na slobodu. Ešte dlho potom zažíval dôsledky perzekúcie, nemohol sa zamestnať, slobodne tvoriť... Uchýlil sa do vnútornej emigrácie, ale neuhol. V tej dobe sa mu dostalo iba minimálnych pracovných príležitostí, príležitostne ilustroval knihy pre deti. V polovici 60. rokov postupne prichádzali ponuky na výzdobu do nových kostolov, ale i civilnej architektúru.

Fascináciu sakrálnou architektúrou a tvorby umenia in situ dokazovali návrhy početných figurálnych či abstraktných vitráží realizovaných rôznymi technikami: v olove, leptania v bielom skle, spolu s početnými cyklami Krížových ciest (34), ktorými vyzdobil do r. 1989 dvadsaťpäť kostolov (napr. v Zelenči, Kazimíre, Stankovanoch, Spišskej Belej, Martine, Bukovci, Vojčiciach, Turčianskych Tepliciach, Sučanoch, Kláštore pod Znievom, Luboticiach, Olomouci (mozaika v kaplnke rehoľníc bola zlikvidovaná bývalým režimom v kaplnke) či v Mútnom na Orave a i.). V kostole v Žehre zvolil maľbu na štruktúru ako výraz citlivého prístupu k pôvodným starým freskám. Po roku 1989 vzniklo ďalších sedem Krížových ciest. Taktiež svojimi vitrážami vyzdobil Dom smútku v Námestove a spolu s V. Stašikom Gymnázium V. P.-Tótha v Martine, gobelín a mozaiku pre školu v Žarnovici, secco pre Dom kultúry vo Svite a iné.

Po uvoľnení politickej klímy v socialistickom Československu strávil so svojou rodinou dva roky (1968 - 1969) vo Francúzsku, kde sa venoval štúdiu umenia určeného do interiéru sakrálnej architektúry. V r. 1969 počas dvojmesačného pobytu v Ríme namaľoval pre Pápežský ústav Cyrila a Metoda veľkorozmerný obraz oboch svätcov. Ešte v tom istom roku vytvoril nástenné maľby technikou al secco pre kostol na predmestí Paríža. Venoval sa i voľnej tvorbe, rozvíjal predovšetkým umenie krajinomaľby, ale predávať svoje obrazy prostredníctvom predajne SFVU Diela začal až v 70. rokoch. V 70. - 80. rokoch sa venoval štúdiu a spoznávaniu kultúrneho dedičstva i moderného umenia krajín južnej a západnej Európy. Príležitosť pre cestovanie sa mu naskytla vďaka návštevám svojej dcéry Terezy, ktorá sa legálne vydala do Francúzska, ale i jeho syna Vladimíra, ktorý pracoval na rozhraní uvedených rokov ako expert v Alžírsku.

Už v r. 1969 sa dočkal úplnej rehabilitácie, ktorú normalizačný režim o niekoľko mesiacov opäť zrušil. Definitívne bol rehabilitovaný až v roku 1990 po zmene politického režimu. I po roku 1990 pokračoval v tvorbe vitráží a krížových ciest. Až v slobodnej demokratickej spoločnosti po 1989 sa mu pravidelne dostávalo príležitosti vystavovať a napĺňať tak celoživotné presvedčenie, že ona sám i umenie má slúžiť výlučne Najvyššiemu.

Po roku 1989 sa takmer výlučne venoval evanjelizačnej maľbe. V tomto smere ho teda môžeme smelo nazvať v celoslovenskom meradle solitérom. V generácii, ktorú autorova tvorba reprezentovala, sa nik iný nevenoval sakrálnemu umeniu s takou systematickosťou a súčasne maliarsky i duchovne vyčerpávajúcim spôsobom. Obrazy považoval za nástroj evanjelizácie, misijné poslanie a príležitosť pre duchovnú meditáciu.

Špecifické a nezameniteľné postavenie Ladislava Záborského v slovenských výtvarných dejinách povojnového, ale aj súčasného maliarstva spočíva vo vyhranenom tematizovaní a nespornej zásluhe pri hľadaní moderného výrazu a významu sakrálneho maliarstva na Slovensku, a to cieľným výberom osobného maliarskeho výrazového registra a ikonografických postupov, typických pre takto definovanú umeleckú tvorbu, ktorá smeruje k postupnej redukcii znakov s jednoznačným semiologickým posolstvom.

V druhom, nemenej dôležitom pláne, prináša dielo Ladislava Záborského posolstvá kresťanskej morálky, definuje dobro a zlo, lásku a nenávisť, ponúka odpovede na existenciálne otázky ľudstva, ktoré ho sprevádzajú od stvorenia. Otázky stvorenia a Božskej podstaty človeka, jeho pádu a odsúdenia pre hriech, obrátenie alebo osobná spása človeka, zaslúbenie večného života a radostný život naplnený pokojom: to všetko sú ideové námety a témy, prestupujúce naprieč všetkými obdobiami sakrálnej línie tvorby Ladislava Záborského.

Aj on, podobne ako mnohé generácie maliarov pred ním, zanechal prostredníctvom svojho diela umelecky i duchovne vnútorne koherentné dielo s jasným odkazom pre súčasné i budúce generácie. Je pravdivým svedectvom človeka – umelca, autentického kresťana Ladislava Záborského“. Konečným zámerom i cieľom Záborského diela bolo zjavné evanjelizačné posolstvo človeka umelca.

„Podstatou môjho vnútorného života, a teda aj mojej tvorby, je zážitok srdca o skutočnosti Boha, ktorú vidím za každou krásou, ktorú stvoril, a tiež vidím Jeho múdrosť za každou pravdou, aj tou, ktorú postupne objavuje veda.“ (Ladislav Záborský)

Individuálne výstavy (výber):

1946 – Košice
1947 – Liptovské múzeum Ružomberok
1961 – Vlastivedné múzeum Poprad
1962 – Galéria v Starom Smokovci
1963 - Vlastivedné múzeum Poprad
1969 - Paríž, Francúzsko
1972 - Dom odborov Žilina
1983, 1999, 2006 – Žilina
1973 – Galéria Cypriána Majerníka Bratislava, Divadlo pre deti a mládež Trnava
1993 – Košice
1995 – Župný dom Liptovský Mikuláš
1997 - Piešťany
1999, 2011 (Katolícky dom), 2016 (Synagóga) – Vrútky
2000 – Nitra
2009 – MG art galéria Považská Bystrica
1991, 1996, 2001, 2006, 2013, 2021 – Turčianska galéria v Martine

Zastúpenie v zbierkach slovenských galérií a múzeí:

SNG Bratislava, Stredoslovenská galéria Banská Bystrica, Oravská galéria Dolný Kubín, Tatranská galéria Poprad, Liptovská galéria P. M. Bohúňa Liptovský Mikuláš, Galéria Jána Koniarka v Trnave, Východoslovenská galéria Košice, Považská galéria Žilina, Turčianska galéria Martin, SNM – EM Martin, SNK - Literárne múzeum Martin

Jeho diela sú početne zastúpené v domácich a zahraničných súkromných zbierkach.

Jeho dielo Vyhnanie z raja (1943) je súčasťou stálej expozície Turčianskej galérie.

Ladislav Záborský sa svojím celoživotným dielom etabloval na popredné miesto v oblasti sakrálneho umenia na Slovensku. Ešte počas svojho života sa mu zaň dostalo i spoločenského uznania v podobe Zlatej medaily Ústredia slovenskej kresťanskej inteligencie (1993), Ceny primátora, Cena mesta Martin (1999), Ceny Fra Angelica (2005) od Rady konferencie biskupov Slovenska pre vedu, vzdelanie a kultúru. Pre osobné zástoje a hodnoty a Ďakovného listu za osobnú účasť v boji proti komunistckého režimu od Ústavu pamäti národa (2015). Na sklonku života (2016) mu vyšla monografická publikácia, ktorú zostavil r.k. kňaz a obdivovateľ tvorby Ladislava Záborského Martin Šafárik.

Ladislav Záborský zomrel 31. decembra 2016 v Martine.

V Martine, 28. apríla 2021

Jarmila Kováčová, kurátorka výstavy

Daxnerova 2
036 01 Martin
Tel.: +421 43 4224448
+421 905 529 447

IČO 36145327
DIČ 2020598327

www.turiegallery.sk

